

İlkokullarda Beden Eğitimi Dersi İşlevselliğini Okul Yöneticileri Gözüyle Keşfetmek: Nitel Araştırmalar

Exploring Physical Education Lesson Optionality in Primary Schools from the Perspective of School Administrators: Qualitative Research

^{1b} Levent VAR^a, ^{1b} Bekir Barış CİHAN^b, ^{1b} Ebru ARAÇ ILGAR^c

^aKırşehir Ahi Evran Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi Bölümü, Kırşehir, Türkiye

^bYozgat Bozok Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi-Eğitimi AD, Yozgat, Türkiye

^cYozgat Bozok Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü, Spor Yönetim Bilimleri AD, Yozgat, Türkiye

ÖZET Amaç: Bu çalışmanın amacı, ilkokul birinci kademe de görev yapan okul müdürlerinin beden eğitimi dersi işlevselliğine ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. **Gereç ve Yöntemler:** Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kurgulanmıştır. Çalışma grubunu Türkiye'nin farklı illerinde görev yapmakta olan 12 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Çalışma grubunun oluşturulmasında maksimum çeşitlilik örnekleme yaklaşımı esas alınmıştır. Verilerin toplanmasında; alan-yazın incelemesi ve uzman görüşleri dikkate alınarak araştırmacı tarafından geliştirilen 3 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Hazırlanan sorular uzman görüşüne sunulmuş ve görüşme formuna son şekli verilmiştir. Araştırmada derinlemesine görüş alma ve katılımcı teyidinden faydalanılmış, katılımcının rahatlıkla görüşlerini ifade edebileceği bir ortam sağlanmıştır. **Bulgular:** Elde edilen veriler sonucunda okul yöneticileri; ilkokul birinci kademe de beden eğitimi dersi ile birlikte; öğrencinin sağlıklı bir şekilde büyüebilmesi için spor ile desteklenmesinin önemli olduğunu, beden eğitimi dersleri ile birlikte birçok gelişim alanında kazanımlar sağlandığını, çocuklarda kilo kontrolünün sağlanmasında etkili olduğu görüşünü savunmuşlardır. **Sonuç:** Sonuç olarak beden eğitimi dersinin kendi branş öğretmenleri ile yürütülerek derse gereken önemin verilmesi özellikle vurgulanmıştır. Beden eğitimi öğretmenlerinin girmesinin çocuğun psikomotor gelişimine, oyun zekâsına katkıda bulunacağı, sınıf ortamından sıkılan oyun çağına ki çocuğun bahçeye, spor salonuna çıkıp enerjisini doğru yönde harcayacağı, oyun döneminde ki çocuğa sporun yine eğitsel oyunlar aracılığıyla sevdireceği çağda sınıfta tutularak bilişsel yönden yüklenilmesinin bir artı olmadığı aksine eksi olduğu sonucuna varılmıştır.

ABSTRACT Objective: The purpose of this study is to examine the opinions of school principals working in the first stage of primary school regarding the compulsory physical education course. **Material and Methods:** The research was designed in phenomenology design, one of the qualitative research methods. The study group consisted of 12 school administrators working in different provinces of Turkey. The maximum diversity sampling approach was used to form the study group. A semi-structured interview form consisting of 3 questions developed by the researcher by taking into account the literature review and expert opinions was used to collect the data. The prepared questions were presented to the expert opinion and the interview form was finalized. Phenomenology method was used to analyze the data. In the research, in-depth interviewing and participant confirmation were utilized, and an environment where the participant could easily express their views was provided. **Results:** As a result of the data obtained, school administrators argued that it is important to support students with sports for them to grow up healthily, that gains are achieved in many areas of development with physical education lessons, and that it is effective in ensuring weight control in children. **Conclusion:** As a result, it was emphasized that the physical education course should be carried out by teachers of their branches and that the course should be given the necessary importance. It was concluded that the presence of physical education teachers would contribute to the child's psychomotor development and game intelligence, that the child in the play age who is bored of the classroom environment would go out to the garden and the gym and spend his/her energy in the right direction, and that cognitive burdening by keeping the child in the classroom at an age when the child in the play period would love sports through educational games is not a plus, but a minus.

Anahtar Kelimeler: Okul yöneticileri; beden eğitimi dersi; işlevsellik; fenomenoloji

Keywords: School principals; physical education lesson; functionality; phenomenology

KAYNAK GÖSTERMEK İÇİN:

Var L, Cihan BB, Araç Ilgar E. İlkokullarda beden eğitimi dersi işlevselliğini okul yöneticileri gözüyle keşfetmek: Nitel araştırmalar. Turkiye Klinikleri J Sports Sci. 2024;16(2):194-201.

Correspondence: Levent VAR

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi Bölümü, Kırşehir, Türkiye

E-mail: levent.var@ahievran.edu.tr

Peer review under responsibility of Turkiye Klinikleri Journal of Sports Sciences.

Received: 09 Dec 2023

Received in revised form: 03 Jun 2024

Accepted: 03 Jun 2024

Available online: 05 Jun 2024

2146-8885 / Copyright © 2024 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Çağdaş eğitim anlayışında, kişiyi çeşitli yönleriyle bir bütün olarak geliştirmek önemlidir. Bu neden ile beden eğitimi, eğitimden koparılamaz bir alandır.¹ Eğitimin koparılmaz bir parçası olan beden eğitimi, fiziksel etkinliklerden zevk alarak vücudun ve ruhun eğitiminde mühim bir etkidir. Beden eğitimi dersi ile yetenek keşfi ve gelişimi tüm öğrencilerin hakkıdır.² Beden eğitimi ve spor dersi ilköğretim çağında, bireyin fiziki ilerlemesini ve toplumsal entegrasyonu yönünden çok büyük bir önem taşımaktadır. Beden eğitimi, fiziksel aktiviteler vasıtasıyla eğitimin sağlanması ve organizmanın bütünlüğü prensibine bağlı tüm kişiliğin ilerlemesidir.³ Bu yaş grubu bireylerin, gündelik hayatında merkezi bir konumdadır ve öğrenciler eğitim-öğretim sürecinde zamanın büyük bir kısmını okul ortamında geçirir.⁴ Bu anlamda beden eğitimi bilgi, beceri ve tutumlarının erken yaşlarda kazandırılması önemlidir. Beden eğitimi etkinliklerinde öğrenciler, bedensel gelişim gösterirken aynı zamanda zihinsel ve duygusal olarak da gelişim göstermektedirler.⁵ Beden eğitimi sayesinde içsel dünyasında sağlıklı yaşayan insan, sosyal hayatında da istenen yönde davranışlar sergiler.⁶

Genel eğitimin tamamlayıcısı ve bütünlüğünü sağlayan beden eğitimi; bireyde karakter gelişimini de desteklemektedir. Beden eğitimi; çocukları birey ve toplumsal açıdan sıhhatli, sevinçli, iyi huylu yapan, kreatif ve üretme gücü olan; millî kültür kıymetlerini ve ileriki yaşamın gerekli kıldığı edimleri yakalamış çocuklar olarak büyütülmeleri için çok büyük bir tutanak olacaktır.⁷ Çocukların düzensiz beslenme, hareketsizlik ve düzensiz uyku gibi davranışları sağlıklarını tehdit etmektedir ve öğrenmelerini de olumsuz etkilemektedir. Sağlığı bozulan çocukların yetersiz öğrenmeler yaşayacakları, sağlıklı çocukların ise daha verimli öğrenme yaşantıları gerçekleştirecekleri düşünülmektedir.⁶ Basch'e göre de sağlık, çocukların akademik başarılarında etkisi olan en önemli faktörlerden biridir.⁸

Beden eğitimi dersleri, öğrencilerin eğlenerek sosyalleşmesi ve birbirleri ile iletişim kurması için birçok etkinlik barındırmaktadır.⁹ Bu konuda yapılan araştırmalarda; beden eğitimi dersinin duygusal kazanımları da ortaya konulmuştur.¹⁰⁻¹³ Öğrencilerin genel olarak beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının pozitif yönlü olduğu görülmektedir.^{14,15}

Beden eğitimi derslerinin, ilköğretim okul programlarında olması gerektiği kabul edilmelidir. Fakat beden eğitimi ders içeriklerinin fiziksel olarak farklı mekanlarda uygulanıyor olması, öğretmen-öğrenci duygusunun ve etkilenmesi açısından dersi başka derslerden ayrımlı olmasını sağlamakta ve bu değişikliklerle birlikte öğretmene daha fazla fiziki, duyuşsal, zihinsel sorumluluk yüklemektedir.¹⁶ İlkokullardaki beden eğitimi programları, öğrencilerin sağlıklı, geleceğe güvenle bakan ve tatmin edici bir hayata atılmaları için adına öncülük etmesi gerekir. Bunun için de öğrencilerde değer, tutum, bilgi, beceri ve anlayış gelişimi sağlanmalıdır.¹⁷

Sonuç olarak, okul yöneticilerinin beden eğitimi derslerini, beden eğitimi öğretmenleri tarafından girilmesi gerektiği sonucuna ulaşmak beklenilmektedir. Beden eğitimi dersinin daha verimli geçmesinde ders müfredatlarının daha farklı disiplinlerde dağılmasının doğru olduğu tezinin ortaya çıkması beklenmektedir. Dolayısıyla okul müdürlerinin ilköğretim birinci kademede beden eğitimi dersinin işlevselliği hakkındaki görüşlerinin literatüre çok önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

ARAŞTIRMA MODELİ

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Bu yöntemde, problemin tam olarak anlaşılacak yorumlanması ön planda tutulmaktadır.¹⁸ Araştırma verileri analiz edilirken sistematik bir yol izlenmesi sonucu farklı bakış açıları elde edilmesi amaçlanmaktadır.¹⁹ Araştırmanın etik uygunluğu, Yozgat Bozok Üniversitesi Etik Kurul Komisyonunun (tarih: 30.06.2021; sayı: 23-4) kararı ile alınmıştır. Çalışma Helsinki Deklarasyonu prensiplerine uygun olarak yapılmıştır.

ÇALIŞMA GRUBU

Bu çalışmada, çalışma grubunu belirlemek için amaçlı örnekleme yöntemleri içerisinde bulunan, basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yönteminde, hedef öğelerin her birinin çalışma grubu içinde yer alması için eşit bir olasılık vardır.²⁰ Basit tesadüfi örneklemede evrenin tüm öğelerini içeren bir örneklem çerçevesi yapılarak ça-

ışma grubuna ulaşılmaktadır.²¹ Araştırmanın çalışma grubunu Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilkokullarda görev yapmakta olan 12 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Katılımcılara çalışma ile ilgili olarak ayrıntılı bilgi verilmiş, çalışma gönüllü katılımcılar ile yürütülmüştür.

VERİLERİN TOPLAMA ARAÇLARI

Veri toplama aracı olarak; araştırmacı tarafından geliştirilen 3 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu hazırlanırken alan-yazın incelemesi ve uzman görüşleri dikkate alınmıştır. Verilerin tamamı 2022-2023 eğitim-öğretim yılı Eylül ve Aralık aylarında toplam 4 ay sürmüştür. Okul müdürlerinin görev yaptığı okullarda, ses kayıtları alınarak eğitim yöneticileriyle yapılan ve ortalama 25-45 dk süren görüşmelerle toplanmıştır. Katılımcıların sorulara cevap vermeleri esnasında, herhangi bir yönlendirme yapılmamasına özellikle dikkat edilmiştir. Araştırma amacına yönelik olarak görüşmelerde aşağıda sorulara yanıt aranmıştır;

1. İlkokulda beden eğitimi dersi olmalı mı?
2. Sınıf öğretmenlerini beden eğitimi dersinde yeterli buluyor musunuz?
3. İlkokullarda beden eğitimi dersi çocukların hangi gelişim alanlarını etkiler?

VERİLERİN ÇÖZÜMÜ VE YORUMLANMASI

Verilerin analizinde fenomenoloji yönteminden yararlanılmıştır. Bu yöntemde katılımcıların duygu ve düşüncelerini anlamaya ve yorumlamaya çalışılmaktadır.²² Veri dosyaları dökümleri eklenmiş ve araştırmanın amacına ilişkin görüşme soruları odağında veriler anlamlı bölümlere ayrılarak kodlar oluşturulmuştur. Daha sonra ise hazırlanan kodlar anlamlı gruplar oluşturacak şekilde bir araya getirilerek kategoriler oluşturulmuş ve son aşamada da temalara ulaşılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde; inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlık ve teyit edilebilirlik basamakları dikkate alınmıştır.²³ Verilerin çözümlenmesinde ilk aşama olarak katılımcıların verdiği cevaplar kodlanmıştır. Daha sonra oluşturulan temalar ortak kategoriler altında toplanmıştır. Ardından belirlenen temalar uzman görüşü ile birlikte tekrar düzenlenerek verilere ait bulgulara ulaşılmıştır.

Son olarak; ulaşılan bulguların yorumlaması yapılmıştır. Kodlar, anlam benzerlikleri ve belirli bir örüntüye göre kendi aralarında gruplandırılarak alt temalar elde edilmiş ve alt temaların anlam içerikleri dikkate alınarak “ana temalara” ulaşılmıştır.

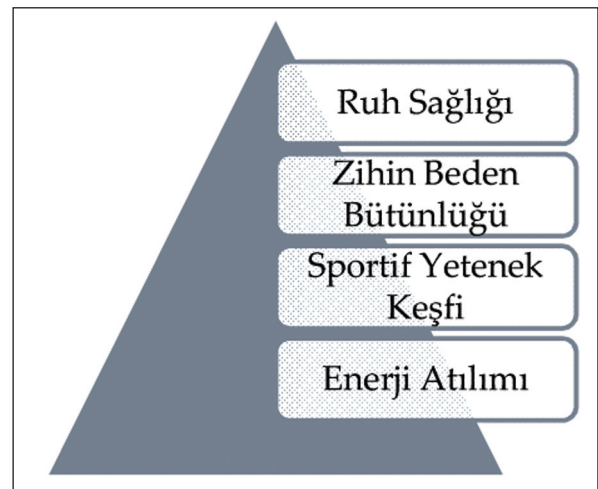
BULGULAR

Bu bölümde, okul yöneticilerinin ilkokulda beden eğitimi dersi ilişkin zorunluluğuna ilişkin bulgular temalar hâlinde verilmiştir.

İlkokulda beden eğitimi dersi olmalı mı?

Şekil 1'e göre okul müdürlerinin “İlkokulda beden eğitimi dersi olmalı mı?” sorusuna ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

M1 “Kesinlikle olmalı. Öğrencinin sağlıklı bir şekilde büyüebilmesi için spor ile desteklenmesi çok önemli. Sportif etkinlikler ile fiziksel olarak geliştiği gibi beyni daha dinlenmiş olur bu diğer derslere yansır.” **M2** “Olmalı çocuğu hem beden hem de psikolojik yönden geliştirir, fiziksel aktivite o dönemdeki çocukların sağlığı için çok önemlidir.” **M3** “Evet olmalı çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimi için bilinçli bir şekilde spor yapmaları gerekir.” **M4** “Kesinlikle olmalı, ilköğretim kademesinde çocuğun yeteneği keşfedilip kendisine uygun spor branşına yönlendirilmelidir, olimpiyatlara katılan sporcularımızın da başarılarında bir artış gözleneceğini düşünüyorum.” **M5** “Avrupa eğitim sistemine baktığımız zaman 5-12 yaş aralığındaki çocukların daha çok

ŞEKİL 1: İlkokul kademesinde beden eğitimi dersi.

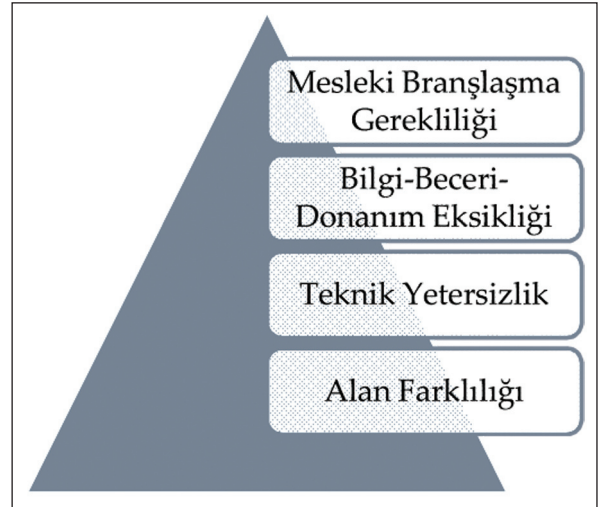
spora, sanata yönlendirilip bu alanlarda eğitim almaları sağlanıyor, bu durum ülkemizde de böyle olmalı.” **M6** “Branş öğretmenlerinin gözetiminde olmalı çünkü başka branştan bir öğretmenin öğrencinin dersine girmesinin çocuğa fayda sağlayacağını düşünmüyorum.” **M7** “Olmalı tüm insanların beden eğitimi ile harekete ihtiyacı olmasından binaen ilkököl çağındaki çocuklarımızın aynı ihtiyaçları mevcuttur.” **M8** “Olmalı öğrencilerin enerjilerini atması gerekli olduğunu düşünüyorum.” **M9** “Olmaması tarafıyım öğrencilerin ilkököl yıllarında zihin-beden bütünlüğünün gelişimi, hareket becerisinin gelişimi, bedensel gelişim, beden ve ruh sağlığı gelişiminde önemli bir ders olduğunu düşünüyorum.” **M10** “Mutlaka olmalı çünkü çocukların ruhsal ve bedensel gelişimleri ancak beden eğitimi dersi ile tamamlanabilir.” **M11** “Olmalı, çocukların bedensel gelişimi ve sporda branşlaşma yönelimi erken yaşta denetim altına alınmalıdır.” **M12** “Evet çocukların sportif yeteneklerinin keşfedilmesi ancak uzman branş öğretmenleri ile gerçekleşir.”

Katılımcıların ifadeleri çözümlendiğinde; beden eğitimi dersinin bütünsel gelişime katkısı olduğunu belirtmişlerdir. Sportif yeteneklerin gelişmesinin yine beden eğitimi dersiyle yerine getirileceği ve sağlık, zindelik ve hareketli bir yaşam için çocuklara yönelik fiziksel aktivitelere özendirici çalışmaların yapılması üzerinde durmuşlardır.

Sınıf öğretmenlerini beden eğitimi dersinde yeterli buluyor musunuz?

Şekil 2’ye göre okul müdürlerinin ilkökölde beden eğitimi dersinde sınıf öğretmenlerinin yeterlilik durumuna ilişkin görüşleri aşağıda yer verilmiştir.

M1 “Sınıf öğretmeni 6-7-8-9 yaş çocuklarının seviyelerine uygun olarak öğrencisini özümstüyor çocuk yaşlarda onun duygu ve düşüncelerini uygun bir şekilde beden eğitimi dersinde de yeterince faydalıdır.” **M2** “Çok yeterli bulmuyorum. Kendi branşları olmadığı için yeterli bilgi, beceri ve donanımına sahip olamıyorlar.” **M3** “Evet olmalı. Çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimi için bilinçli bir şekilde spor yapmaları gerekir.” **M4** “Sınıf öğretmenleri almış oldukları üniversite eğitimi gereği beden eğitimi ve spor alanında uzman değildirler dolayısıyla bir beden eğitimi öğretmenin sınıf öğret-

ŞEKİL 2: Beden eğitimi ve sınıf öğretmeni.

menin işleyeceği derslerde ne denli yetersiz olduğu düşünüyor ise bir sınıf öğretmenin de beden eğitimi derslerin de o denli yetersiz olduğu kabul edilmelidir.” **M5** “Her branşın kendine ait bir eğitimi, yöntem tekniği vardır sınıf öğretmenlerimizin de bu alanda yeterli olduğunu düşünmüyorum” **M6** “Hiçbir branş diğer bir branşa yetebilecek düzeyde eğitim bilgisine sahip değildir.” **M7** “Alan öğretmenin girmesi ile bir başka branştaki öğretmenin aynı dersi işlemesi arasında tabii ki büyük fark oluşacaktır.” **M8** “Sınıf öğretmenlerini yeterli bulmuyorum.” **M9** “Sınıf öğretmenlerinin derslerde faydalı olduğunu söyleyebilirim.” **M10** “Beden eğitimi dersine, bu işin pedagojik eğitimini almış beden eğitimi öğretmenleri tarafından verilmelidir.” **M11** “Bulmuyorum, mesleki branşlaşma olmalı, beden eğitimi öğretmenleri kendi beden eğitimi dalında eğitim almış ve donanımlıdır.” **M12** “Kesinlikle hayır; çünkü sınıf öğretmenleri bir beden eğitimci gibi beden eğitimi dersini işleyemez.”

Okul müdürlerinin ifadelerinde de görüldüğü gibi beden eğitimi dersinde sınıf öğretmenlerinin yeterliliği konusunda çocukların gelişim özelliklerine daha fazla yetkin oldukları için sınıf öğretmenlerini yeterli bulanlar ve sadece her öğretmenin kendi branşında derslere katılması gerekliliğini savunan bu yüzden yeterli bulmayan okul müdürleri bulunmaktadır. Sınıf öğretmenler, öğrenciye öğrenme ortamını hazırlayarak çocuğun her anlamda gelişimini sağlaya-

bileceği gibi, öğrenme ortamının öğrencinin gelişimine ket de vurabileceği vurgulanmıştır.

İlkokullarda beden eğitimi dersi çocukların hangi gelişim alanlarını etkiler?

Okul müdürlerinin verdikleri cevaplar neticesinde, ilkokulda beden eğitimi dersinin çocukların hangi gelişim alanlarını etkilediği durumuna ilişkin görüşleri Şekil 3’de verilmiştir.

Okul müdürlerinin ilkokulda beden eğitimi dersinin çocukların hangi gelişim alanlarını etkilediği durumuna ilişkin görüşleri araştırmacı tarafından fiziksel, duyuşsal, bilişsel, sosyal ve ahlaki olarak beş temaya ayrılmıştır. Bu temalara yönelik, okul müdürlerinin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

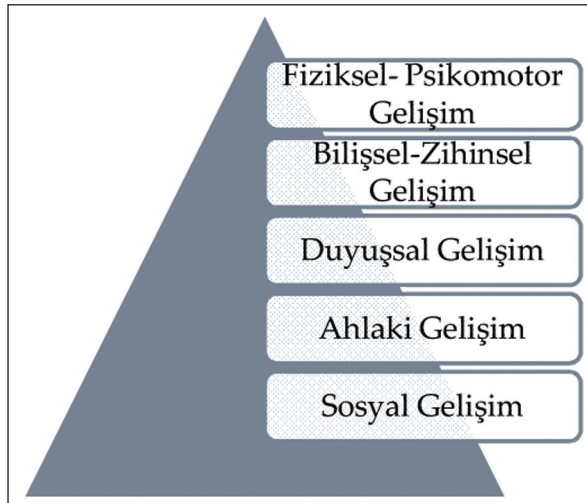
M1 “Fiziksel, duyuşsal, bilişsel, yani birçok alanını etkiler.” **M2** “Motor gelişimlerini, kas gelişimlerini ve ruhsal gelişimlerini etkilediğini düşünüyorum.” **M3** “Zihinsel ve fiziksel ve sosyal alanda gelişimlerini etkiler.” **M4** “Spor disiplin demektir, çocukta öz disiplinini sporla kazanır, bu nedenle çocuğun kişisel gelişim alanını etkilemiş olur.” **M5** “Ahlaki gelişimlerini etkiler, öğrenci içinde bulunduğu gelişim dönemi nedeniyle iyi-kötü kavramlarını daha çok oyunla öğrenir.” **M6** “Psikomotor gelişim alanı gelişir. Oyun içerisinde arkadaşlarıyla vakit geçireceği, sosyalleşeceği için sosyal yönden de gelişim sağlayacaktır.” **M7** “Hem fiziksel hem de bilişsel alanda çocukların gelişimine olumlu yönde etkiler.” **M8** “Psikomotor gelişimini ve fiziksel geli-

şimine katkıda bulunur.” **M9** “Sosyal gelişimine, bedensel gelişimine, zihinsel gelişimine, zihin beden koordinasyonunun sağlanmasına, odaklanma becerilerinin gelişmesine, beden, duyu ve ruh sağlığının beklenen koşullarda gelişmesine katkı sağlamaktadır.” **M10** “Fiziksel, duyuşsal, sosyal gelişim alanlarında beden eğitimi dersi aktif rol oynamaktadır.” **M11** “Bedensel gelişimine ve motor becerilerde başarılı olmasına etki eder.” **M12** “Zihinsel gelişimine kesinlikle olumlu katkı sağlıyor, rekabet duygularını geliştiriyor, kazanımları tebrik etme yenilgiyi kabulleme olgunluğuna ulaştırıyor.”

Okul müdürlerinin beden eğitimi dersi ile ilgili, öğrencilerin fiziksel, zihinsel, duyuşsal gelişim alanlarını etkilediğini Bireyin sosyalleşmesini, liderlik özelliklerinin keşfedilmesini, motor becerilerine katkı sunan, bilgi ve davranışlarını geliştirilmesini sağlayan beden eğitimi derslerinin hayatları boyunca fiziksel aktivite ile hareket etmelerini ve özgüven kazanmalarını sağlayacağını belirtmişlerdir.

TARTIŞMA

Katılımcıların, ilkokulda beden eğitimi dersinin işlevselliği hakkında görüşleri incelendiğinde; ilkokul kademesinde beden eğitimi dersinin olması gerektiğini, öğrencinin sağlıklı bir şekilde büyüebilmesi için beden eğitim ve spor ile desteklenmesinin önemli olduğunu, öğrencilerin sportif etkinlikler ile fiziksel olarak geliştiği gibi zihinsel olarak dinlenmiş bir şekilde eğitim hayatlarına devam ettiklerini belirtmişlerdir. Aynı zamanda “psikolojik yönden geliştirir, aşırı kilo almalarını engeller ve olumsuz enerjilerini atmış olurlar” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bununla birlikte çocuğun yeteneği keşfedilip, yaşamının en hareketli dönemi olan ilkokul yıllarında zihin-beden bütünlüğünün gelişimine, sosyal gelişimine, koordinasyon becerisinin gelişimine ve bedensel gelişimine vurgu yapılmıştır. İlköğretim kademesinde beden eğitimi dersleri ve spor etkinlikleri ile çocukların motor beceri ve yeteneklerini geliştirilebilir, olumlu davranışlar kazanmalarını sağlanabilir.²⁴ Ertürk, yapmış olduğu çalışmada beden eğitiminin fiziksel ve sosyal yönden gelişimin ilk çocukluk dönemde çok önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır.^{24,25} Beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi ve spor dersi müfredatının uygulanmasına yönelik tutumlarının incelendiği ça-

ŞEKİL 3: Beden eğitimi dersinin etkilediği gelişimsel alanlar.

lışmada, beden eğitimi dersi için müfredatta ayrılan sürenin uygulama için yetersiz olduğu, sınıf öğretmenlerinin ders konusunda yeterince nitelik ve yetkinliği sahip olmadıkları, alan dersi öğretmenlerinin derslere görevlendirmelerinin yapılması gerektiği, sonuçlarına varılmıştır.²⁶ Bu sebeple, beden eğitimi derslerinin ilköğretim okul programlarında yeterince yer almasının son derece değerli olduğu söylenebilir.

Beden eğitimi dersi, öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişim ve etkileşimi yönünden diğer derslerden daha farklı bir konumdadır.¹⁷ Bireylerdeki yetenek ve becerinin erken dönemlerde ve erken yaşlarda fark edilip ortaya çıkarılması, belirli alışkanlıklar kazandırılarak devam ettirilmesi ancak beden eğitimi dersi branşında uzman öğretmenler ile mümkün olabilir. Nitekim Yenel ve ark. çalışmalarında; ilköğretim birinci kademe genel olarak beden eğitimi dersinin boş ve verimsiz geçtiği veya dersin hedefi dışında kullanıldığı, boş zaman olarak zihinlere yer ettiği ve çocuğun fiziksel hareket ihtiyacının yeteri kadar sağlanmadığı ifade edilmektedir.^{23,24} Oysa öğrencilerin ilgi duydukları bir spor dalına yönelmelerinde ya da yeni bir spor dalı deneyebilmelerinde beden eğitimi dersi etkisinin oldukça fazla olduğu anlaşılmaktadır. Birçok öğrenci beden eğitimi dersi ve beden eğitimi öğretmenin olması avantajını kullanarak, kendilerinde mevcut olan fakat keşfedemedikleri yetenek ve kabiliyetlerini keşfetmiş olduğu düşünülmektedir. Yine ders dışı fiziksel aktiviteler ve spor çalışmaları, antrenmanlar yapılırken, daha çok öğrenciyi yarışmalara hazırlamaya ve okul takımlarını hazırlayıcı etkinliklere öncelik verebilirler. Bu nedenlerle; beden eğitimi derslerine, beden eğitimi öğretmenlerinin girmesi ile tüm bahsedilen kazanımların sağlanması mümkün olabilmektedir.

Ülkemiz eğitim sisteminde her beden eğitimi öğretmen adayı lisans eğitimi boyunca branşının gerektirdiği eğitimi almaktadır. Sınıf öğretmenliği ve beden eğitimi öğretmenliği alan bilgisi itibarıyla çok farklı kazanımları içermektedir. Beden eğitimi öğretmenleri lisans eğitimleri öncesinde özel yetenek sınavına tabi tutulmaktadırlar ve alanlarına yönelik dersler içeren bir müfredat dâhilinde eğitim görmektedirler. Bununla birlikte, Xiang ve ark. sınıf öğretmenlerinin katılmış oldukları beden eğitimiyle alakalı bir alan çalışmasının davranışsal eğilimlerini incele-

mişlerdir.²⁵ Araştırma sonuçları, çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi dersini anlatmaya istekli olmadıklarını ve beden eğitimi dersine yönelik olarak branşın özündeki hassasiyete ve donanımına sahip olmadıklarını anladıklarını ortaya koymuştur.²⁷ Hâlbuki beden eğitimi dersinin üst seviyeye taşıdığı özelliklere bakıldığında çocukların günlük hareket gereksinimini karşılayacak olan en uygun faaliyet programları olduğu savunulmaktadır.²⁸ Başta fiziksel gelişim ile birlikte, çocuklarda sosyal, duyuşsal, bilişsel alanlarını geliştiren kavram hareket etkinlikleridir.²⁹ Çocukların temel hareket becerilerinde uzmanlaşmak, profesyonelleşmek için en kritik ve en önemli yıllar okul öncesi dönemleri ve ilkokulun ilk yıllarıdır.²⁸

Beden eğitimi derslerinin genel eğitim anlayışında çocuklara “yaşam boyu spor” kavramını dikkatle aktarması açısından önemi büyüktür. Beden eğitimi derslerine çocukların aktif hâlde katılmaları onların fiziksel aktivite seviyelerinin artmasında ciddi bir rol oynadığı gibi etkisi çocukluktan yetişkinliğe kadar bütün dönemlerde kendini gösterir.²⁴ Beden eğitimin dersinde uygulanacak olan programın sağlam şekilde yürütülmesi hâlinde derse aktif ve düzenli katılan çocukların katılmayanlara göre daha fazla motor becerisi ve akademik performanslarının yüksek olduğu ve okulla ilgili davranışlarının olumlu yönde geliştiği ifade edilmektedir.³⁰ Beden eğitimi programının ilköğretim birinci kademe kaliteli yürütülmesi hâlinde, ilköğretim ikinci kademe geçen çocuklarda geleceğe yönelik hazırlanan fiziksel etkinliklerde olan becerileri kazanabilirler.³¹ Beden eğitimi derslerinin hedeflerine varabilmesi ve işlevselliğinin muhafaza edilebilmesi için beden eğitimi öğretmenlerinin ilköğretim birinci kademe, birinci devrede beden eğitimi derslerine girmesi ve beden eğitimi branşına ait öğretmenler tarafından uygulanmasının gerekliliği üzerine yapılan araştırmalar mevcuttur.³² Beden eğitimi ve sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi ve fiziksel aktivite engellerine ilişkin algılarının değerlendirilmesi isimli çalışmada okulların fiziksel yetersizliklerinden, okullarda araç gereç bakımından eksikliklerin, beden eğitimi derslerinin işlenişinde alanında uzman eğitimcilerin olmadığı, özellikle sınıf öğretmenleri tarafından dersin işlenişinde birçok sıkıntının yaşandığı, dolaylı bu dersin

hedeflerine ulaşmada uzak kaldığı sonuçlarına varılmıştır.³³

SONUÇ

Okul yöneticileri, ilkökul beden eğitimi derslerini sınıf öğretmenlerinin yürütmesi hususunda; sınıf öğretmenlerinin bu alanda eğitim almış beden eğitimi öğretmenleri kadar donanımlı ve yeterli olmadığını vurgulamışlardır. İlkokul kademesinde beden eğitimi ve spor derslerini beden eğitimi öğretmenlerinin yürütmesi, çocuğun psikomotor gelişimine, oyun zekâsına katkıda bulunacağı, sınıf ortamından sıkılan oyun çağında ki çocuğun bahçeye, spor salonuna çıkıp enerjisini doğru yönde harcayacağı, eğitsel oyunlar aracılığıyla sevdireceği dönemde sınıfta tutularak bilişsel yönden bilgi aktarımına devam edilmesinin bir artı olmadığı, aksine negatif etkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca sporda istenilen başarıyı elde etmede bir engel olarak; çocukların sporda kritik yaş dönemlerinde yeteneklerin keşfedilip geliştirilememesi görülmektedir. Sınıf öğretmenleri almış oldukları üniversite eğitimi gereği, beden eğitimi ve spor alanında uzman değillerdir. Dolayısıyla bir beden eğitimi öğretmenin sınıf öğretmeninin işleyeceği derslerde ne denli yetersiz olacağı düşünülüyor ise bir sınıf öğretmenin de beden eğitimi derslerinde o denli yetersiz olabileceği kabul edilme-

lidir. Nasıl ki ilkökul kademesindeki diğer branş derslerine branş öğretmenlerinin girmesi, gerekliliği duyuluyor ise; beden eğitimi dersi içinde aynı bakış açısının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışma ile ilkökul kademesinde beden eğitimi dersi zorunluluğuna yönelik düşüncelere ulaşılmış, özellikle beden eğitimi derslerinin beden eğitimi öğretmenleri tarafından yürütülmesi gerektiği hassasiyeti ortaya çıkmıştır. Benzer çalışmaların diğer paydaş gruplar üzerinde yapılmasının alana katkı sağlayarak, konu ile ilgili farkındalık oluşturacağı savunulmaktadır.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Bu çalışma hazırlanırken tüm yazarlar eşit katkı sağlamıştır.

KAYNAKLAR

1. Aracı H. Öğretmenler ve Öğrenciler İçin Okullarda Beden Eğitimi. 3. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım; 2001.
2. Yıldız E. İlk ve ortaöğretimde görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin beden eğitimi ve spor derslerinde kullandıkları öğretim yöntemleri ve karşılaştıkları sorunların incelenmesi [Yüksek lisans tezi]. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi; 2012. Erişim tarihi: 21.04.2022 [Link]
3. Arslan Y. Sınıf öğretmenlerinin ilköğretim birinci kademe beden eğitimi ders programlarına ve beden eğitimi dersine ilişkin görüşleri [Yüksek lisan tezi]. Ankara: Hacettepe Üniversitesi; 2008. Erişim tarihi: 14.12.2021 [Link]
4. Arslan G, Tanhan A. Ergenlerde okul aidiyeti, okul işlevleri ve psikolojik uyum arasındaki ilişkinin incelenmesi [Examining the relationship between school belonging, school functioning and psychological adjustment in adolescents]. Yaşadıkça Eğitim. 2019;33(2):318-32. [Crossref]
5. Genç M. Sınıf öğretmenleri ve beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi ve oyun dersi yeterliliklerinin incelenmesi [Yüksek Lisans Tezi]. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi; 2021. Erişim tarihi: 05/01/2022 [Link]
6. Castelli DM, Centeo EE, Hwang J, Barcelona JM, Glowacki EM, Calvert HG, et al. VII. The history of physical activity and academic performance research: informing the future. Monogr Soc Res Child Dev. 2014;79(4):119-48. [Crossref] [PubMed]
7. Basch CE. Healthier students are better learners: a missing link in school reforms to close the achievement gap. J Sch Health. 2011;81(10):593-8. [Crossref] [PubMed]
8. Uğraş S, Serbes Ş. Beden eğitimi dersi mutluluk düzeyi ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması [Validity and reliability study for physical education course happiness level scale]. Journal of Global Sport and Education Research. 2019;2(2):1-10. [Link]

9. Namlı A, Temel C, Güllü M. Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin ürettikleri metaforlar [Metaphors produced by secondary school students related to physical education lesson]. *Kastamonu Education Journal*. 2017;25(2):479-96. [\[Link\]](#)
10. Temel C, Güllü M. Bir beden eğitimi dersi çiz. *Education and Science*. 2016;41(183):351-61. [\[Crossref\]](#)
11. Erhan SE, Tamer K. Doğu Anadolu Bölgesi ilköğretim ve ortaöğretim okullarında beden eğitimi dersi için gereken tesis araç-gereç durumları ile öğrencilerin beden eğitimi dersine ilişkin tutumları arasındaki ilişkiler [The relation between facilities and equipments for the course of physical education and sports and students' attitudes towards the course primary and secondary schools in eastern anatolia]. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 2009;11(3):57-66. [\[Link\]](#)
12. Tannehill D, Zekrajsek D. Student attitudes toward physical education: a multicultural study. *Journal of Teaching Physical Education*. 1993;13(1):78-84. [\[Crossref\]](#)
13. Subramanian PR, Silverman S. Middle school students' attitudes toward physical education. *Teaching and Teacher Education*. 2007;23(5):602-11. [\[Crossref\]](#)
14. Kannan B. Attitude of higher secondary students towards physical education. *International Journal of Teacher Educational Research*. 2015;4(1):19-25. [\[Link\]](#)
15. Çiçek Ş, Koçak S, Kirazcı S. Beden eğitimi derslerinde çeşitli öğretmen ve öğrenci davranışlarının öğrencilerin derse katılımındaki önemi ve sergileme sıklığı [Importance and frequency of various teacher and student behavior on student participation in physical education class]. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 2002;7(4):3-14. [\[Link\]](#)
16. Morgan P, Hansen V. Recommendations to improve primary school physical education: classroom teachers' perspective. *The Journal Of Educational Research*. 2007;101(2):99-108. [\[Crossref\]](#)
17. Klenke, K. *Qualitative Research in the Study of Leadership*. 2nd ed. United Kingdom: Emerald Group Publishing Limited; 2016. [\[Crossref\]](#)
18. Strauss A, Corbin J. *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Publications; 1998.
19. Kerlinger FN, Lee HB. *Foundations of Behavioral Research*. 4th ed. Fort Worth, Teksas: Harcourt College Publishers.1999.
20. Mertens DM. *Research and Evaluation in Education and Psychology: Integrating Diversity With Quantitative, and Mixed Methods*. New York: Sage Publications; 2014.
21. Smith JA, Eatough V. Interpretative phenomenological analysis. In: Lyons E, Coyle A, eds. *Analyzing Qualitative Data In Psychology*. 1st ed. Los Angeles: Sage Publications; 2007. p.35-50. [\[Crossref\]](#)
22. Yıldırım A, Şimşek H. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri [Qualitative research methods in social sciences]*. 5. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi; 2005. p.24-32.
23. Yenal T, Çamlıyer H, Saracaloğlu AS. İlköğretim ikinci devre çocuklarında beden eğitimi ve spor etkinliklerinin motor beceri ve yetenekler üzerine etkisi [The effects of physical education and sport activities on motor ability and skill development of the fourth and fifth-grade students in elementary schools]. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 1999;4(3):15-24. [\[Link\]](#)
24. Ertürk CK. 5-6 yaş grubu çocukların okula hazırlık becerilerinin çocuğa, ebeveynlere ve ev ortamına yönelik değişkenler açısından incelenmesi [Doktora tezi]. Konya: Selçuk Üniversitesi; 2017. Erişim tarihi: 08.06.2022 [\[Link\]](#)
25. Xiang P, Lowy S, McBride R. The impact of a field-based elementary physical education methods course on preservice classroom teachers' beliefs. *Journal Of Teaching In Physical Education*. 2002;21(2):145-61. [\[Crossref\]](#)
26. Özbar N, Karacabey K, Öntürk Y, Köksalan B, Karagöz H. Beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi ve spor dersi müfredatının uygulanmasına yönelik tutumlarının incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 2017;19(3):51-62. [\[Link\]](#)
27. Özer DS, Özer K. *Çocuklarda Motor Gelişim*. 7. Baskı. Ankara: Nobel Yayınları; 2012.
28. Duman G. *Hareket eğitimine giriş, okul öncesi dönemde beden eğitimi*. Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim-6. 6. Baskı. Ankara: Hedef Yayıncılık. 2014.
29. Darst PW, Pangrazi RP. *Dynamic Physical Education For Secondary School Students*. 6th ed. San Francisco: Pearson Education. 2009.
30. Yıldırım İ, Yetim A. Ortaöğretimde beden eğitimi dersinin öncelikli amaçları üzerine bir araştırma [A research on precedency objectives of physical education lessons in secondary education]. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 1996;(3):36-43. [\[Link\]](#)
31. Mckenzie TL, Sallis JF, Faucette N, Roby JJ, Kolody B. Long-term effects of a physical education curriculum and staff development program; SPARK, *Research Quarterly For Exercise And Sport*. 1997;68(4):280-91. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)
32. Şirin EF, Bozkurt İ. İlköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi dersi ile ilgili tutum ve uygulamaları. 4. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu. 2005. p.10-1. [\[Link\]](#)
33. Yılmaz U. Beden eğitimi ve sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi ve fiziksel aktivite engellerine ilişkin algılarının değerlendirilmesi [Yüksek lisans tezi]. Antalya: Akdeniz Üniversitesi; 2018. Erişim tarihi: 19.12.2021 [\[Link\]](#)